

DIONISIE FOTINO

NOUL
DOXASTAR

EXIGHISIT, ROMÂNIT ȘI ADĂUGIT
DE ANTON PANN

1

EDITURA UNIVERSITĂȚII
NAȚIONALE DE MUZICĂ
BUCUREȘTI 2024

Îngrijire ediție

Prof. univ. dr. habil. Nicolae GHEORGHÎĂ
Cercetător științific III dr. Cătălin CERNĂTESCU

Studiu introductiv

Cercetător științific II dr. Constantin SECARĂ

Transliterare din alfabet chirilic, actualizare lingvistică și tehnoredactare partituri

George ANTONEAC

Constantin-Sebastian DĂMIAN

Arhid. Mihai BOGDAN

Mihai DOBRE

Sebastian-Nicolae BUHNĂ

Ștefan POPESCU

Corectură

Arhid. conf. univ. dr. Gabriel Constantin OPREA
Sebastian BUHNĂ
Constantin-Sebastian DĂMIAN

Tehnoredactare și DTP

Mirel MIHĂLĂCHESCU

Copertă

Fratele Paul Lozbă

ISMN 979-0-707661-81-9

PROIECT CO-FINANȚAT DE:

Exemplar distribuit gratuit în cadrul proiectului cultural *PSALT* (*Psalmodie și sisteme alternative limbajului tonal*), cofinanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național. AFCN nu este responsabilă de conținutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.

© 2024 Editura UNMB, Centre for Nineteenth-Century Music Studies, Asociația REVIVART. Toate drepturile rezervate. Responsabilitatea privind copyrightul și conținutul materialului inclus în acest volum revine exclusiv Editurii UNMB.

Proiect editorial apărut în cadrul *Centre for Nineteenth-Century Music Studies* al Universității Naționale de Muzică din București.

CUPRINS

Notă asupra ediției	I
Prefața lui Anton Pann la tipăritura din 1841	III
Cuvânt înainte	VII

LUNA SEPTEMBRIE

1 Sept. Pomenirea Sfântului Simeon Stâlpnicul	1
8 Sept. Nașterea Maicii Domnului	8
13 Sept. Pomenirea Sfântului Visarion Arhiepiscopul Larisei	15
14 Sept. Înălțarea Cinstitei Cruci	22
26 Sept. La Mutarea Sfântului Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul	30

LUNA OCTOMBRIE

Duminica Sfinților Părinți de la Nicea	38
14 Oct. Pomenirea Preacuvioasei Maicii noastre Parascheva	44
23 Oct. Sfântul Apostol Iacov, fratele Domnului	48
26 Oct. Sfântului Mare Mucenic Dimitrie	52
27 Oct. Cuviosul Părintele nostru Dimitrie cel Nou	60

LUNA NOIEMBRIE

8 Nov. Soborul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil	65
13 Nov. Cel dintru Sfinți Părintele nostru Ioan Gură de Aur	72
14 Nov. Sfântul Apostol Filip	77
20 Nov. Sfântul Cuvios Grigorie Decapolitul	81
21 Nov. Intrarea în Biserică a Preasfintei Fecioarei Maria	89
25 Nov. Sfânta Mare Muceniță Ecaterina	96
30 Nov. Sfântul Apostol Andrei cel întâi chemat	99

LUNA DECEMBRIE

4 Dec. Sfânta Muceniță Varvara și Sfântul Ioan Damaschin	107
5 Dec. Cuviosul Părintele nostru Sava	109
6 Dec. Cel dintru Sfinți Părintele nostru Nicolae Arhiepiscopul Mirelor	111

7 Dec.	Pomenirea Sfintei fecioare Filoteea	124
12 Dec.	Sfântul Părintele nostru Spiridon, făcătorul de minuni	130
	Duminica Sfinților Strămoși	135
	Duminica înaintea Nașterii lui Hristos	141
	Începutul Ceasurilor Nașterii lui Hristos	146
25 Dec.	Nașterea cea după trup a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos	163
26 Dec.	Soborul Preasfintei de Dumnezeu Născătoarei și pururea Fecioarei Maria	173
27 Dec.	Sfântul Întâiul Mucenic și Arhidiacon Ștefan	175
	Duminica după Nașterea lui Hristos	181

LUNA IANUARIE

1 Ian.	Cea după trup tăiere împrejur a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și pomenirea Sfântului Vasile cel Mare	184
	Începutul ceasurilor Sfintei și Dumnezeieștii Arătări	190
6 Ian.	Arătarea Domnului nostru Iisus Hristos	207
7 Ian.	Soborul Cinstului, Slăvitului, Prorocului, Mergătorului înainte și Botezătorului Ioan	218
17 Ian.	Cuviosul Părintele nostru Antonie cel Mare	224
18 Ian.	Cei dintru Sfinți Părinții noștri și Arhiepiscopi ai Alexandriei Atanasie și Chiril	227
20 Ian.	Preacuviosul Părintele nostru Eftimie cel Mare	232
25 Ian.	Cel dintru Sfinți Părintele nostru Grigorie Teologul	236
27 Ian.	Aducerea moaștelor Sfântului Ioan Hrisostom	242
30 Ian.	Cei dintru Sfinți Părinții noștri Începători ai lumii și Ierarhi Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Hrisostom	246

LUNA FEBRUARIE

2 Feb.	Întâmpinarea Domnului Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos	256
10 Feb.	Sfântul Sfințitul Marele Mucenic Haralambie	263
24 Feb.	Aflarea cinstului cap al Prorocului, Înaintemergătorului și Botezătorului Ioan	268

LUNA MARTIE

9 Mart.	Sfinții 40 de Mucenici care au mucenicit în Iezerul Sevastiei	272
25 Mart.	Bunele vestiri ale Preasfintei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarei și Pururea Fecioarei Maria	275

LUNA APRILIE

23 Apr.	Sfântul, Sfințitul, Marele Mucenic Gheorghe, Purtătorul de biruință	283
---------	---	-----

LUNA MAI

21 Mai	Sfinții Împărați și întocmai cu Apostolii Constantin și Elena	290
--------	---	-----

LUNA IUNIE

2 Iun.	Pomenirea Sfântului Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava	298
24 Iun.	Nașterea Cinstului, Slăvitului, Proroc Înaintemergătorului și Botezătorului Ioan	305
29 Iun.	Sfinții Slăviții, Prealăudații Apostoli Petru și Pavel	313
30 Iun.	Soborul Sfinților Slăviților și Prealăudaților Apostoli celor 12	323

LUNA IULIE

1 Iul.	Sfinții cei fără de arginți Cosma și Damian	325
20 Iul.	Sfântul Slăvitul Proroc Ilie Tesviteanul	331
25 Iul.	Adormirea Sfintei Ana	336
26 Iul.	Sfânta Muceniță Parascheva	342
27 Iul.	Sfântul Mare Mucenic și Tămăduitor Pantelimon	345

LUNA AUGUST

1 Aug.	Sfinții 7 Macabei cu dascălul lor Eleazar și cu mama lor Solomoni și Scoaterea Cinstitei Cruci	352
6 Aug.	Schimbarea la față a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos ..	359
15 Aug.	Adormirea Preasfintei Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarea și Pururea Fecioara Maria	366
29 Aug.	Tăierea cinstului cap al Cinstului, Slăvitului Proroc, Înaintemergătorului și Botezătorului Ioan	381

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Reeditările de carte psaltică constituie întotdeauna un prilej de bucurie atât pentru ostenitorii care contribuie la succesul unui asemenea demers, cât și pentru psalți. Readucerea în atenția publicului a primului tom din *Noul Doxastar* al lui Dionisie Fotino (1777-1821), tipărit de Anton Pann (1796/7-1854) la București în 1841, este cu atât mai binevenită cu cât era așteptată de cel puțin un deceniu. Volumul face parte dintr-un plan editorial mai vechi, dus numai parțial la bun sfârșit.

Între anii 2012 și 2014 am inițiat alături de câțiva colegi din cadrul Episcopiei Severinului și Strehaiei, unde activam ca psalt, o acțiune amplă de retipărire a colecțiilor muzicale publicate de Pann către jumătatea secolului al XIX-lea. Eforturile noastre s-au bucurat de binecuvântare și sprijin financiar din partea Preasfințitului Părinte Nicodim, un ierarh iubitor al artei psaltice. Pentru unele dintre proiecte am obținut finanțări nerambursabile, altele au fost suportate integral de episcopie. Astfel au putut vedea lumina tiparului lucrări ca *Heruvico-chinonicarul* (2012), *Noul Anastasimatar* (2014) și, laolaltă, tomurile II și III ale *Noului Doxastar* (2014). Printr-un concurs de împrumut, finanțarea pentru primul volum a întârziat să apară, astfel încât proiectul a trebuit să fie lăsat deoparte pentru o vreme.

Remediarea acestei situații este meritul mai multor instituții și persoane-cheie. Primul tom apare în această formă nouă în cadrul proiectului *PSALT (Psalmodie și sisteme alternative limbajului tonal)*, cofinanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN). Universitatea Națională de Muzică din București (UNMB) și *Centre for Nineteenth-Century Music Studies (CNCMS)* au sprijinit inițiativa Asociației REVIVART, asigurând partea de contribuție financiară și logistica necesară implementării activităților proiectului (atelier de paleografie muzicală kieveană și greacă, masterclass de kanun, concerte, Concursul de interpretare a muzicii bizantine „PSALT”, înregistrare CD).

Conducerea UNMB, reprezentată de doamna rector Diana Asinefta Moș și de domnul prorector Nicolae Gheorghită, coeditor al lucrării de față, a înțeles rostul acestei intervenții culturale de reșezare în circuitul interpretativ a unui important patrimoniu muzical și a oferit suport constant pentru realizarea obiectivelor noastre. În aceeași măsură, apariția editorială, editarea CD-ului de muzică bizantină și succesul întregului proiect sunt rezultatele eforturilor colective ale profesorilor specializării *Muzică bizantină*, care au avut aporturi considerabile la finalizarea acestei colecții reușite de cântări psaltice și la imprimarea unei selecții de imnuri pe suport digital.

Echipa de tehnoredactare a depus, de asemenea, strădanii intense pentru transliterarea volumului din alfabetul chirilic în cel latin, actualizarea unor termeni învechiți și adăugarea isonului. Acești iubitori de carte psaltică și de cântare liturgică sunt studenți și *alumni* ai UNMB, precum și colaboratori ai formației academice de muzică bizantină *Psalmodia*. Prin priceperea, entuziasmul și râvna lor au contribuit la alcătuirea unui corpus unitar, elegant, lucrat cu grijă față de cele mai mici detalii muzicale, lingvistice ori de natură estetică. Pentru a păstra asemănarea cel puțin într-o oarecare măsură cu ediția primă, volumul a fost tehnoredactat cu ajutorul fontului neumatic *Anton Pann*, ale cărui caractere au fost culege din tipăritura din 1841 și din alte publicații similare ale lui Pann, fiind apoi rafinate și „turnate” în forme cât mai apropiate de neumele originale.

Odată cu această nouă ediție ne-am propus să îndreptăm și o eroare de atribuire auctorială care se strecurase în titlurile volumelor publicate în urmă cu aproape un deceniu. *Noul Doxastar* este, așadar, opera muzicală a lui Dionisie Fotino, în timp ce Anton Pann, cel care exighisește, *românește* și completează volumul cu cântări pentru sfinți de însemnătate locală, are un rol secundar. De altfel, el nici nu pretinde ca ar fi autorul colecției, recunoscând paternitatea reală a operei în incipitul paginii de titlu a tipăriturii din 1841.

Am găsit de cuviință ca pentru prefața acestei noi izvodiri de sub teascurile moderne ale tiparului să păstrăm cuvântul înainte al lui Pann, căruia i-am adăugat studiul ce însoțește *Noul Doxastar* (vol. 2 și 3) din 2014, semnat de domnul dr. Constantin Secară, cercetător științific II la Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române.

Nădăjduim că psalții vor folosi cu toată dragostea această carte și că la praznicele de peste an va răsuna din nou în stranele bisericilor noastre muzica dascălului Dionisie Fotino, în a cărei țesătură se percepe cu claritate raportarea la tradiția componistică a înaintașilor, decantată într-o abordare formulaică proprie.

Cătălin Cernătescu

La Praznicul Acoperământului Maicii Domnului, 2024

CĂTRE CEI CE ÎMBRĂȚIȘEAZĂ ACEASTĂ CARTE CU DRAGOSTE

Câți iubiți podoaba sfințelor lui Dumnezeu biserici și doriți a auzi cuvântul lui Dumnezeu în cântare bine întocmită; câți flămânzeți a glăsui dumnezeieștile laude alcătuite cu meșteșugire și însetați a vedea dat la lumină acest Docsastar, pentru care mă îndemnați totdeauna, bucurați-vă! Iată-! Primiți-! Atât cei ce aveți cunoștință bună asupra musichiei, cât și cei ce aveți râvnă a învăța, folosiți-vă unii cu alții; cântați slavele ce se cuprind într-însul și vă veseliți întru Domnul și întru toți sfinții Lui. Luați cu băgare de seamă meșteșugita alcătuire a cântărilor și să îmbogățiți duhul în melosul Stihiraric.

Autorul acestui Docsastar, Serdarul Dionisie Fotino, fiind desăvârșit în meșteșugul musichiei, a dat o probă a talentului său, îmbogățind podoaba Bisericii cu această întocmire a sa prin care a arătat că și cântările bisericesti le putem glăsui cu rostire ritorească, ca să fie cu înțeles și cu dulceață în auzul ascultătorilor; eu dorind ca să nu las pe Românii iubitori de muzică lipsiți de o asemenea trebuincioasă carte m-am sârguit a o români, ca să-i înlesnesc pe cântăreți în a dobândi știință desăvârșită în cele opt glasuri și să ajungă în stare de a putea răsări din grumazul lor, fără împiedicare, buna potrivire a glasului la întâmpinarea a orice fel de zicere în cântarea singur-glasnicilor.

Acest Docsastar este de neapărată trebuință ca să se predea școlilor îndată după Anastasimatar. Într-însul, iubitorul de muzică întâmpină tot felul de thesuri, precum: de umilință, de rugăciune, de plângere, de întristare, de bucurie și altele; într-însul învață cum să glăsuiească: Întrebătoarea, Minunătoarea și ce săvârșiri să întrebuițeze la toată punctuația; și cum să păzească tonul la Ligusa, la Paraligusa și la Proparaligusa; va cunoaște diapazonul și dis-diapazonul fiecărui glas în înălțime (și) peste înălțime și în pogorâre (și) până sub pogorâre; va vedea în ce fel se glăsuiesc zicerile cerești și cele ce cer suire, precum și zicerile pământeste și câte cer josire, și cu un cuvânt va dobândi idee ca să știe rosti cu bună întocmire și zicerea cea mai mărunță, în fiecare opt glasuri.

Deci câți aveți râvnă a învăța meșteșugul musichiei și primiți acest Docsastar, nu vă îngreuați a-l trece în predare chiar și tot. Ascultați cu băgare de seamă toate lucrările, ca să le deprindeți și cu ifosul lor, adică: liniștit, cucernic, mângâios și dulce, ușor suind și ușor pogorând, neabătându-vă în niscai adaosuri și afărături schimonosite, care sunt urâte lui Dumnezeu și oamenilor. Sârguiți-vă din toate mai mult ca să învățați buna purtare a glasului; căci nu e învățat cel ce știe numai să cânte

și are glas lăudat, ci acela ce știe a-și purta și glasul ca un instrumentar iscusit și meșteșugit la degete.

Urmați musichia regulat ca să ajungeți în treapta cântăreților lăudați. Nu vă mulțumiți cu a urma prin școli numai până începeți a pricepe meșteșugul și a silabisi cântarea singuri; căci atunci vă asemenați pruncilor care învață numai să citească și zic *Tatăl nostru* în monoton, iar de Gramatică, de logică și de Ritorică nici o idee n-au, întocmai să socotește și cel ce nu învață meșteșugul musichiei până la desăvârșire. Pentru ce cântăreții de mai 'nainte, care urmau la meșteșugul vechi erau lăudați și cinstiți? (Deși unii știau mai mult și alții mai puțin). Pentru că și cea mai mică cântare trebuia să o asculte de la dascăl și să o învețe pe de rost; pentru că o lecție pe cât de mult se cântă, pe atât de mult se îndulcește, ca și un fier pe cât de mult se freacă, pe atât se lustruiește.

Vă puneți dar sârguința,
Ca să dobândiți știința,
    Celor ce sunt lăudați,
Grăbiți cu pregetare
Pășind către 'naintare,
    Moliciunii nu vă dați.

Ca fiind dreptul cum cere
Veți fi și obștii'n plăcere,
    Și oriunde priimiți;
Veți fi din locuri mărunte
Chemați în coruri de frunte,
    Iar nu alți străini veniți.

Că oriunde când lipsește
Acolo se priimește
    Omul cu talent înalt,
De nație nu se'ntreabă
Ci se rânduiește'n treabă
    Fie dascăl, fie alt;

Căci știința e cinstită
Și de obște priimită
    În tot globul pământesc
De'mpărați pe tron s'așază
De domni se îmbrățișează
    Și de toți câți o doresc.

D'aceea cine o are
Întâi însuși prin urmare
Văzută cinste să-i dea,
C'având purtări înțelepte
Să poată cinste s'aștepte
De la cei ce-l vor vedea

Dorindu'vă fericirea,
Binele și norocirea
A vă sfătui cutez,
Că aceste'n lumea mare
Le-am cunoscut prin cercare,
Cel ce mă sub însemnez.

ANTON PANN

CUVÂNT ÎNAINTE

Cu această nouă ediție este încredințat tiparului *Noul Doxastar*, prefăcut în românește după metoda vechi al Serdarului Dionisie Fotino, tipărit de Anton Pann la București, în trei volume, apărute la doisprezece ani distanță (primul în 1841 și celelalte două în 1853).

Doxastarul reprezintă o prelungire și o derivație relativ nouă a *Stihirarului*, care s-a impus în rândul cărților de cântări bizantine ale Bisericii Ortodoxe târziu, doar de la începutul sec. al XIX-lea, după Reforma Noii Metode. Numele generic dat stihirilor cuprinse în acest tip codicologic, *Δοξαστικόν*, derivă de la *Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Αγίῳ Πνεύματι* (*Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh*). Acestea sunt grupate de obicei împerecheate cu stihiri care sunt precedate de *Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν* (*Și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin*) și semnifică situarea acestora la sfârșitul seriilor de stihiri din momentele importante ale Vecerniei, Utreniei sau ale Dumnezeieștii Liturghii. Întâlnim, în acest context, *Slave* la Vecernie, la Litie, la Stihioavnă, la Laude, la Fericiri. Imnografia bizantină a acordat semnificații teologice deosebite acestor stihiri care sunt adresate fie Sfintei Treimi (Triadikon), fie Învierii (Apolitikia anastasima) fie Maicii Domnului (Theotokion și/sau Dogmatikon) sau Sfintei Cruci. Aceste stihiri, numite și automele (*αὐτόμελον*), idiomele (*ιδιόμελον*) sau prosomii (*προσόμιον*), reprezintă melodii tip și sunt piese independente compuse în toate ehurile. *Doxastarul* urmează întocmai structura imnografică a *Stihirarului*, respectând ordonarea cântărilor în funcție de cronologia anului liturgic, începând cu 1 septembrie; două secțiuni aparte sunt dedicate celor două perioade fundamentale pentru cultul Bisericii Ortodoxe, legate de Sfintele Paști: perioada Triodului și cea a Penticostarului.

Apariția primului tom al *Noului Doxastar*, în 1841, avea să aducă în repertoriul liturgic din spațiul ortodox românesc această carte importantă, tradusă de Anton Pann după „metoda cel vechi al Serdarului Dionisie Fotino”, „desăvârșit în meșteșugul muzicii”, cel ce a „îmbogățit podoaba Bisericii cu această întocmire a sa”.

Autorul traducerii s-a „sârguit a o români” din dorința explicită de a nu-i lăsa „pe Români iubitori de muzică lipsiți de o asemenea trebuincioasă carte” și pentru a-i ajuta „pe cântăreți a dobândi știință desăvârșită în cele opt glasuri”. Consecvent crezului său estetic privind rolul deosebit de important al cântărilor în cadrul cultului ortodox, având o strânsă legătură cu stilul de compoziție dar și cu acuratețea

interpretării, Anton Pann menționează, în același loc,¹ faptul că „și cântările bisericești le putem glăsuși cu rostire ritoricească”, prin intermediul a „tot felul de thesuri, precum: de umilință, de rugăciune, de plângere, de întristare, de bucurie”. Din această perspectivă, formulele melodico-ritmice și inflexiunile modulatorii au, în opinia autorului, un rol strict și foarte bine determinat în dezvoltarea retorico-muzicală a cântărilor, fiind în strânsă legătură cu semnificațiile poetice și, mai ales, cu cele dogmatice ale textelor înveșmântate melodic și determinând modul „cum să glăsuiască Întrebătoarea (semnul întrebării, n.n.), Minunătoarea (semnul exclamării) și ce săvârșiri să întrebuințeze la toată punctuația” – pentru a exemplifica cu doar două dintre procedeele retorice pe care Anton Pann avea să le teoretizeze și să le dezvolte 4 ani mai târziu, în paginile *Bazului teoretic și practic al muzicii bisericești*, București, 1845.

Tot din această perspectivă teoretică, reține atenția și aspectul didactic al „românirii” Doxastarului, relevat de traducător: „Acest Doxastar este de neapărată trebuință ca să se predea școlărilor îndată după Anastasimatar”, pentru „a cunoaște diapasonul și dis-diapasonul fiecăruia glas în înălțare peste înălțare și în pogorâre până supt pogorâre”, pentru „a vedea ce fel să glăsuiesc zicerile cerești și cele ce cer suire; cum și zicerile pământești și câte cer josire” și pentru „a dobândi idee ca să știe rosti cu bună întocmire și zicerile cea(le) mai mărunte, în fiecare opt glasuri”.

Acest program didactic va fi regăsit, într-o formă dezvoltată, în ultimul capitol, intitulat „Metod sau urmare la învățatură a muzicii bisericești, duple cum să învață în seminarul Sfintei Mitropolii” (p. 211–222)², practic o reală, modernă și foarte actuală programă analitică extinsă pe parcursul a trei ani de învățământ, în care pot fi identificate unități de învățare și lecții repartizate pe ani și trimestre didactice. Locul *Doxastarului* era rezervat, în această programă multianuală, pentru al doilea trimestru din cel de-al doilea an, atunci când elevii, „săvârșind Anastasimatarul, să vor pune la Doxastar și vor învăța 20 Slave diatonice, adică cinci din ehul întâi, cinci din al cincilea, cinci din al patrulea și cinci din al optulea. Toate aceste alegându-se care vor și mai meșteșugite din Tom.(ul) I și din Tom.(ul) II”³ (unitatea didactică nr. 21, n.n.) și pentru începutul trimestrului al treilea (unitatea didactică 25), atunci când, „după săvârșirea

¹ Anton Pann, „Pentru cei ce îmbrățișează această carte cu dragoste”, în prefața Tomului întâi din Noul Doxastar prefăcut în românește după Metodul vechi al Serd. Dionisie Fotino, și dat la lumină pe acest Metod nou în zilele oblăduirii prea înălțatului nostru Prinț Alexandru Ghica cu binecuvântarea și ajutorul înalt preasfințitului Mitropolit al Ungrovlahiei Domnul D. Neofit intru întâiul an al arhipăstoriei sale, de Anton Pann, Tomul I, București 1841, în Tipografia Pitarului Const. Pencovici, supt direcția lui Iosif Copainig care a lucrat și notele de cântare.

² Bazul teoretic și practic al muzicii bisericești sau gramatica melodică, predat în Seminarul Sfintei Mitropolii în zilele înalt Preasfințitului Mitropolit al Ungrovlahiei D. D. Neofit și tipărit într-al cincilea an al Arhipăstoriei Sale, de Anton Pann, București, 1845, întru a sa tipografie de muzică bisericească.

³ Idem, p. 217–218.

Slavelor neamului diatonic, vor lua din Doxastar Tom. I și II zece Slave enarmonice și 16 cromatice, adică cinci din ehul al treilea și cinci din ala șaptelea; apoi opt din ehul al doilea și opt din al șaselea”.⁴ Aspectul practic al actului didactic era luat în considerare cu maximă atenție de *pedagogul* Anton Pann, întrucât „la toate sărbătorile mai ’nainte cu o zi [elevii] vor promedita (vor studia, vor exersa, n.n.) din Doxastar Tom. I sau al II-lea Slavele care trebuie să le cânte în biserică seara și dimineața; asemenea(a) vor promedita și din Irmologhiul grabnic câte o Doxologie potrivită cu ehul Slavei de la Laude”⁵ (unitatea didactică 27). Finalizarea studierii Doxastarului avea să vină la sfârșitul anului al doilea, atunci când „săvârșind Doxastarul după regula care s-a zis vor face repetiție pentru examenul anului al doilea”.⁶

Doxastarul tradus și transcris în noua grafie de Anton Pann, posibil după unul dintre manuscrisele lui Dionisie Fotino, datat în 1809,⁷ a urmat, în mod firesc, după lucrarea similară datorată lui Petru Lampadarie Peloponnisiou (*ΣΥΝΤΟΜΟΝ ΔΟΞΑΣΤΑΡΙΟΝ*), lucrare ce văzuse lumina tiparului în anul 1820, la București, în îngrijirea lui Petru Efesiu. Contribuția originală a lui Fotino, preluată de Anton Pann, se înscrie în tradiția bizantină a cântărilor stranei ortodoxe, reflectând personalitatea creatoare cu totul aparte a acestui compozitor atât de original, ale cărui calități elevul său le-a descris minuțios: „în elegantul său stil vede cineva patimile sufletești descrise după meșteșugul ritoric (...), revărsând melodie felurită; cu simpatie cântă Patimile și înmormântarea Mântuitorului, cu întunecare pogoară în cele de jos ale pământului, din cămărilor Iadului rădică pre strămoșul Adam în desfătărilor Raiului și laudă cu glas triumfător biruința Atotputernicului”.⁸

Din punct de vedere structural, acest *Doxastar* respectă modul de organizare conform cu succesiunea cronologică a anului liturgic ortodox; întâiul volum este dedicat sărbătorilor cuprinse între 1 septembrie („la pomenirea Sfântului Simeon Stâlpnicul”) și 29 august („la tăierea cinstului cap al cinstului, slăvitului proroc, Înaintemergătorului și Botezătorului Ioan”), în timp ce următoarele două cuprind Slavele Triodului și Penticostarului. Se cuvine să menționăm că la finele primului volum este introdus un „Adaos” de 32 pagini, unde sunt consemnate Slavele unor sfinți români sau al căror cult nu a fost cuprins în Stihirarele mai vechi: la 15 septembrie

⁴ Idem, p. 219.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem.

⁷ Ms. gr. 185 Biblioteca Patriarhiei Române și ms. gr. 767, 778, Biblioteca Academiei Române, București, apud Nicolae Gheorghiuță, “Dionysios Photeinos (Moraitēs)”, în *The Canterbury Dictionary of Hymnology*, <http://www.hymnology.co.uk/d/dionysios-photeinos>; Idem, în *Byzantine Chant between Constantinople and the Danubian Principalities. Studies in Byzantine Musicology*, Editura Σοφία, Bucharest, 2010, p. 83–85; “The Anastasimatarion of Dionysios Photeinos” (1777–1821), Idem, p. 91–101; «Διονύσιος Φοτεινος: Τὸ Ἀναστασιματάριον», Idem, p. 103–126.

⁸ Anton Pann, *Bazul...*, op. cit., p. XXVI.

„pomenirea Sfântului Visarion Arhiepiscopul de la Larisa”, la 14 octombrie „pomenirea preacuvioasei maicii noastre Parascheva”, la 23 octombrie „Sfântul Apostol Iacov, fratele Domnului”, la 29 octombrie „pomenirea Cuviosului părintelui nostru Dimitrie cel Nou, ale cărui sfinte moaște să află întregi în Sfânta Mitropolie a Bucureștilor”, la 7 decembrie „pomenirea Sfintei Filotheei Fecioarei, ale căreia moaște să află în Mănăstirea Domnească din orașul Argeșului” și la 2 iunie „pomenirea Sfântului Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava”.

Remarcăm, în finalul volumului al doilea, după Slava Laudelor din Sfânta și Marea Sâmbătă, stihira „Soarele și-a ascuns razele sale” (*Τὸν ἥλιον κρύψαντα*), pe care Anton Pann o subintitulează:

„Aceasta se cântă când înconjură cu epitaful, în loc de «Sfinte Dumnezeule»; se cântă și în locul lui «Pre Tine Cel Ce Te îmbraci cu lumină»”, o cântare în gen stihiraric, introdusă aici în premieră de Anton Pann în imnografia psaltică de limbă română. Rețin atenția, în același context, cele opt stihiri, în cele opt ehuri, intitulate de autor „umiltoare ce se cântă după urmarea glasurilor vineri seara, în loc de Slave; se cântă și la înmormântări”. În același context, remarcăm, la finalul celui de-al treilea volum (Slavele Penticostarului), includerea așa-numitelor „Antiaxioane”, care constituie, practic, cântări specifice atât perioadei Triodului cât și a Penticostarului, cuprinzând Răspunsuri la Dumnezeiasca Liturghie a Sfântului Vasile cel Mare, „Hristos a înviat”, „Pre apa cea de viață”, dar și secțiunile secunde ale Axioanelor din duminicile Penticostarului sau de la anumite Praznice Împărătești și ale Maicii Domnului, cu toate compuse „de mine, Anton Pann, la anul 1853”.

Varianta prezentă a *Doxastarului* se bucură de condiții editoriale și redacționale excelente, proprii începutului mileniului al treilea după Hristos. Remarcăm, în acest context, folosirea celor două culori fundamentale (negru pentru semnele vocalice și ritmice, roșu pentru unele semne de expresie, pentru mărturii și ftoale), așa cum impune, de altfel, tradiția codicologică a scrierii muzicii bizantine. Rețin atenția și indicațiile privind utilizarea isonului (ca parte componentă indispensabilă a monodiei bizantine), având rolul de a semnifica anumite sugestii interpretative și circumscrise, evident, unui scop preponderent didactic. Cei ce s-au ostenit cu redactarea computerizată și cu îngrijirea acestei ediții au realizat, în egală măsură, o diortosire și o revizuire generală a textului inițial, în duhul unei lucrări cu totul remarcabile, care îmbină într-o măsură optimă necesitatea redării în circuitul public a acestui opus de o valoare istorică certă, cu funcționalitatea și destinația practică, liturgică: aceea de a fi un necesar și important suport pentru slujbele Bisericii Ortodoxe Române.

NOUĂ

DOXĂȘTĂR

LUNA SEPTEMBRIE

ZIUA ÎNTĂI

Sfântul Simeon Stâlpnicul

SEARA

Slavă, Glas λ μ $\Pi\alpha$

D^{PA} um ne ze ie es cu ul Ha a ar um bre e
e e u um bre e e eș te ^{DI} pes te ra cla a
moa a aș te e lo o or ta a a le ^{PA} sfin ți te Si
i me oa a a a ne ^{KE} pen tru a ceas ta și la mi
rea a as ma a mi ru lu u u u u u u u u u
^{DI} mi nu ni i lo or ta a le a a le e er găm ^Δ

PA
 tă mă du i i i re de bo o o o o o

PA *
 o de bo o o oli lu u u u u u â â ând ci Pă

KE DI
 ri i i i in te Cu u vi oa a a a se e

KE DI
 pe Hris to o o os Du um ne e ze e eu roa a

KE PA
 a gă ă ă ă roa a a gă ă-L pen tru su u u

PA
 fle te e le noa a a a a a a a a as tre

Și acum, mai grabnic, Glas λ $\Pi\alpha$

PA
 el ce ești u nit cu Du u hul Sfânt Cu vân tu

PA
 le Cel fă ră de în ce pu ut și Fi i u u u le

PA
 al tu tu u ror ce lor vă zu te și ne vă zu u u

DI
 u u u te e e Fă că to ru le și Zi i di to o

PA
 o o ru u u u le cu nu u u u na a nu lui

PA
 o bi ne cu u vân tea a a a ză pă zi i i ind

KE
 î în pa a a ce mul ți mea bi ne cre din

DI
 cio o o o și lo or pen tru ru gă ciu ni le